

bio posrijedi Onaj Voljeni, Vječni, traganju za iščezlim prijateljima ili izgubljenim nadama“ profesorica Schimmel vodi nas od Bedra, Kerbele, Hajbera, Damaska, Bagdada, Ktesifona, Babilona, preko Buhare i Semerkanda, Horasana, Iraka, Jemena i Qazrawana, potom Bizantije i Kine, Indije i Hindustana, Turkestana, Lahora, Kašmira, Širaza, Tigrisa, Eufrata, Amudarye, Sirdarye potom Mekke i Medine, Andolije, Konze, Istanbula, Burse vraćajući se u Andalus i islamsku Španiju. Njena ideja vodilja je ona koja kaže da je kretanje nužnost života „putovati se mora jer čovjek čvrsto odluči da nađe nekoga koga voli, ili da zaimadne nešto čemu će se nekada diviti, jer „putovanje će nas dovesti do cilja koji živi u nama“.

Ovo nadasve zanimljivo djelo sa arapskog jezika na bosanski uz bogate bilješke i pogovor, preveo je i priredio dr. Enes Karić. Knjiga je u izdanju Bemusta priređena na nesvakidašnji način. Ona je novina i za one koji znaju arapski jezik jer uz prijevod nudi i tekst izvornika ali i za one koji ne znaju arapski jezik jer nudi transkripciju arapskog teksta. Bogate bilješke koje uz tekst dostavlja dr. Karić vrijedna su pojašnjenja onima koji se prvi put susreću sa arapskom književnom i pjesničkom tradicijom ali i islamskom kulturom i civilizacijom uopće. Knjiga nudi i izabranu bibliografiju. U svom pogovoru dr. Enes Karić donosi bogatu biografiju profesorice Annemarie Schimmel uz pregled njezinih najvažnijih djela s prijevodom naslova na arapski i bosanski jezik. Uz nadahnute i pohvalne recenzije dr. Dževada Karahasana i docenta dr. Mehmeda Kice knjiga je obogaćena i Appendixom – Moja islamska priča koji je na bosanski jezik preveo Fikret Pašanović. Ovako jezgrovita i pregledna sa prigodnim dizjanom i tehničkom obradom, ova knjiga je divna hrestomatija za sve studente arapskog jezika i orijentalnih književnosti. Knjiga poput ove ne samo da zaokuplja pažnju književne intelektualne javnosti nego se nameće kao redovna literatura studentima književnosti osobito studentima orijentalne filologije i književnosti. Ona je radost i kompas za sve one koji putuju ka Konačnom Cilju.

Zehra ALISPAHIĆ

EBU BEKR I OMER RADIJALLAHU ANHUMA

Tarik Suvejdan, *Ebu Bekr i Omer radijallahu anhuma*, preveo i prilagodio Senad Ćeman, Sarajevo, 2006, 289 str.

Ova kratka knjiga zapravo je transkript predavanja koja je poznati kuvajtski predavač Tarik es-Suvejdan održao o dvojici prvih i ujedno najpoštovanijih muslimanskih vladara nakon poslanika Muhammeda, mir neka je na njega, Ebu Bekru i Omeru. Tarik nije historičar po vokaciji ali je majstor izgovorene riječi sa izuzetnom sposobnosti da razluči bitno od nebitnog i to na lahak način predoči slušaocu. On, također, nije klasični orijentalni govornik i orator čije riječi blijedo izgledaju na papiru jer ne mogu da viču i gestikuliraju. Zahvaljujući prevodiocu Senadu Ćemanu ta njegova predavanja pretočena su u izuzetno čitljivo štivo u kome će uživati kako šira publika tako i studenti historije islama, Perzije i Bizantije. Predavanja su spremna na temelju najreferentnijih klasičnih djela islamske historiografije, tako da smo dobili jedno izuzetno štivo koje popularno ali povijesno utemeljeno na suptilan i nimalo nametljiv način nudi najvažnije lekcije koje nam je ostavilo dvanaest godina historije islama od 632.-644.

Astronomski, svaka godina je manje više ista. Iz perspektive ljudskih bića to nije tako. Postoje, uvjetno kazano, dosadne godine kada se malo šta vrijedno spomena dešava, i postoje vremena prezasićena događanjima koja znaju izmijeniti tokove ne samo lokalnih zajednica i svojih direktnih aktera već i svih generacija koje dolaze. Takav je, naprimjer, period Drugog svjetskog rata kada je za šest godina poginulo više od pedeset pet miliona ljudi. Takve su godine Božijih poslanika Musaa, Isaa i Muhammeda. Godine u kojima su oni živjeli vječno su izmijenile tokove svjetske historije dok je svijeta i vijeka. Ova knjiga govori o tek nešto malo manje važnom periodu ljudske povijesti.

Ovdje je priča o tom vremenu ispričana sa nevjerojatnom lakoćom, što nikako ne znači da je ona interesantna samo početnicima. Naprotiv, ona obiluje mnoštvom malo poznatih detalja kao i interesantnim viđenjem dobro poznatih epizoda. Naprimjer, iako sam pročitao mnogo o ovom razdoblju nikada mi do čitanja ovih predavanja nije bilo sasvim jasno zašto je po sunnijskom shvatanju hazreti Ebu Bekr bolji od hazreti Omera. Jednostavno imponovala mi je Omerova hrabrost, neustrašivost, odlučnost, beskompromisnost, pravednost. Kao tradicionalni musliman odgojen sam da vjerujem kako je Ebu Bekr najbolji musliman poslije Poslanika. I vjerovao sam ali mi 'srce nije bilo mirno' dok nisam čuo dr. Tarika kako govori o ulozi Ebu Bekra u najtežim i najodlučnijim trenutcima za muslimanski ummet: neposredno nakon Poslanikove smrti i nakon pobune cijele Arabije protiv centralne islamske vlasti u medini, s izuzetkom Mekke i Taifa. Da tada nije bilo pribranog, staloženog i liderskog stava Ebu Bekra ko zna šta bi ostali ashabi učinili. Sam Omer je reagovao pogrešno u oba slučaja kad se praktično odlučivala ne samo sudbina muslimanske zajednice već i samog islama. Zato će riječi Ebu Bekra nakon Poslanikove smrti ostati svjedok njegovog zasluženog mjesta tik uz desni bok Muhammeda, a.s.: «Onaj ko je obožavao Muhammeda, Muhammed je umro! A onaj ko je obožavao Allaha Jedinog, Allah je živ ...».

Knjiga uvjerljivo i realno predstavlja povijesne aktere toga doba: oni ratuju, donose teške državničke odluke, pobjeđuju neprijatelje... ali i plaću kad Poslanikov mujezin Bilal još jednom bezuspješno pokuša proučiti ezan dok odmaraju između bitaka negdje na Golanskoj visoravni, bore se sa svojim porivima, imaju nesporazume (Fatima i Ebu Bekr), griješe (Halid), strpljivo slušaju suprugu dok na njih galami (Omer); ljubomorni su (Omer) i to poštuju (Poslanik-Omer), i tako dalje. A o kakvim događajima i veličinama je ovdje riječ najbolje će ilustrirati činjenica da je hazreti Omer morao zaustavljati muslimanske vojnike u njihovim osvajanjima i da su ga oni gotovo pa varali kako bi nastavili ('Amr ibn 'As je zapravo na 'prevaru' bez dozvole osvojio Egipat).

Postoje svakako i elementi ove prekrasne priče o slavi i uspjehu na koje se ne možemo 'doslovno' ugledati: Omerovo bičevanje mladog, nadmenog namjesnika Muavije, ili suviše radoznalog Usajbiga. No, ne treba ni plaho osuđivati aktere tih događaja jer u njihovo doba ti postupci i nisu izgledali tako čudno i neprihvatljivo. Što neko reče, nije riječ ni o ničemu drugome do li tadašnjoj arapskoj pedagogiji.

Postoji nekoliko stvari koje zaslužuju posebnu pažnju čitaoca. Prva je svakako etika ljudi toga doba. Ne samo da su bili moralni u međusobnim odnosima već i u odnosu sa neprijateljem u ratu: postojala su jasna pravila i ako ih je neko prekršio, kao slavni Halid, morao je snositi posljedice. Omer je održao obećanje zarobljenom neprijatelju dato na prevaru. Halid je ispoštovao greškom date garancije neprijatelju, itd.

Drugo, valja se osvrnuti na njihov odnos prema vlastima, korupciji i javnim sredstvima. Tako saznajemo da Ebu bekr nije uzimao koliko je htio već koliko su mu odobrili. Kad mu nije bilo dovoljno da pokrije troškove porodice žalio se jedva dobio povišicu. Nije im bio stran ni princip sukoba interesa. Omer je od svojih namjesnika oduzeo polovinu imovine stečene trgovinom dok su bili na položajima jer su se konkurenti žalili da duplo manje zarađuju. Rođenom sinu je zabranio da zadrži dobit od trgovine devama jer mu je bilo jasno da su mu ljudi davali bolje uvjete zbog oca-halife. Također, Omer je odbio potpisati dodjelu neobrađene zemlje uglednom Mekkeliji jer je smatrao da ona pripada svim muslimanima.

Treće, vlast koja je kroz ove godine slave i ponosa vodila muslimane možda nije bila demokratska po najzahtjevnijim savremenim standardima ali jeste bila vlast koja je poštivala pravila, procedure i dogovor. Bila je to vlast bez samovolje u kojoj je bilo mjesta za opoziciju. Kad je Omer upitao šta bi bilo kad bi počeo naginjati dunjaluku, našao se neko ko će i njemu reći da bi ga ispravili sabljom.

Četvrto, vrijedi skrenuti pažnju na jednu činjenicu koju obično zanemarimo u govoru o najvećim ljudima islama, a to je da su bili veliki civilizatori i graditelji institucija. Spomenimo

kao primjer samo neka od ostvarenja hazreti Omera. Između ostalog on je: bio prvi koji je planski oformio muslimanske gradove (Kufu i Basru u Iraku, te Fustat u Egiptu); prvi je imenovao kadije (sudije); prvi je izvršio popis stanovništva i imovine; prvi je osnovao „Daruđ-dekik“ (kuću brašna), nešto poput robnih rezervi i socijalno-osiguravajućih ustanova danas; prvi je sitnim kamenčićima prostro Poslanikovu, s.a.v.s., džamiju, u kojoj su do tada sedždu činili na prašini koja bi se lijepila po njihovim čelima; prvi je vakif u islamu; prvi je profesionalizirao državnu službu; prvi je osnovao „Bejtu'l-mal“ (državnu blagajnu); prvi je uveo računanje vremena po hidžretskom kalendaru; prokopao je plovni kanal od Nila do Crvenog mora, itd

Na kraju ne mogu a da dragom čitaocu ne skrenem na jedan od najdražih mi citata iz naše historije. Tabiinka Šifa bint Abdillaha se prolazeći pored jedne skupine besposlenih, nevoljnih muslimana sa uzdahom prisjetila hazreti Omera ovim riječima: Tako mi Allaha, kad bi Omer progovorio - to bi se slušalo, kad bi išao - žurio bi, kad bi udario - bolilo bi, a kad bi jeo - zasitio bi se, i on se istinski ustezao od dunjaluka.

Da nema nikakvu drugu vrijednost osim što popularizira humane poruke iz ovoga perioda islamske historije, ova knjiga bi bila vrijedna objavljivanja i čitanja, pa je kao takvu najtoplije preporučujemo.

Ahmet ALIBAŠIĆ

„MEDIJSKI MONGOLI ZAPADA“ PRED ZIDINAMA ISTINE

**Mustafa Spahić, Istina ili laži svijeta, Bemust
,Sarajevo 2006.**

Nedugo nakon čitanja prvih tekstova knjige koju vam predstavljamo sjetio sam se jedne zanimljivosti iz antičke Grčke. Naime, u dobu kulturnog procvata i uspona demokratije u antičkoj Grčkoj, svakog pojedinca kojeg nije zanimala politika grci su nazivali - idiotom.

Riječ „idiot“, na grčkom jeziku znači „biti predan privatnim interesima.“

Knjigom *Istina ili laži svijeta* Mustafa Spahić je reafirmisao ovaj klasični grčki stav o politici kao neizbježnom usudu samosvjesnih i umnih bića.

Pored tema iz politike i političke filozofije knjiga *Istina ili laži svijeta* tematizira i širok spektar socioloških, kulturnih i etičkih pogleda autora na aktualna pitanja sadašnjice.

Iako knjiga sadrži stotinu i sedamnaest tematski različitih tekstova, koje je autor svojedobno objavljivao u formi kolumni u sedmičniku Ljiljan, djelo suštinski određuje i karakterizira i nastojanje da se čitalac podstakne da preko vlastitih osjetila, razuma i uma **upozna** svijet onakav kakav jeste. Usljed neslućenih manipulacijskih moći masmedija danas su ljudi, po mišljenju autora knjige, izloženi sistemskoj projekciji i konstrukciji svijeta. Percepciju svijeta koja se stiče putem osjetila, izravnim opažanjem i posmatranjem, zamijenila je organizirana i smišljena projekcija i konstrukcija stvarnosti.

Ministar za propagandu u vrijeme nacističke Njemačke, jednom priliko je rekao: „Nebi bilo nemoguće – uz odgovarajuće psihološko ubjeđivanje ljudi – dokazati da je kvadrat u stvari okrugao.“ Poznavajući razornu moć propagande i medijskog opčinjavanja svijeta i stvarnosti Mustafa Spahić u knjizi bjelodano pokazuje koliki je cinizam i banaliziranje zločina nad Bošnjacima to što su istog dana kada je